

Mercimek Uretim alanlari Gezi Raporu 2017

Tarih: 06-08 Haziran 2017

Katilimcilar: Mahmut Arslan, Bulent Seker, Hakan Ozic

Mercimek uretim alanlarindaki bitki gelismisi, uretim alanlarindaki artis, azalis ve rekolte tahmini amaci ile her yil duzenli olarak gerceklestirilen ve Turkiye’de uretilen kirmizi mercimek alanlarinin %85’ini kapsayan Guneydogu Anadolu mercimek uretim alanlari inceleme gezisi bu yil gecmis yillara gore bir hafta gec duzenlenmistir.

Rekolte tahmini bakimindan hasat donemi dikkate alinan bu gezide incelenen alanlar; Gaziantep, Kilis, Sanliurfa, Mardin, Diyarbakir, Batman ve Siirt illerinde yaygin mercimek ekimi bulunan alanlardir.

Bilindiği üzere sulanan alanların artması ve ürün fiyatlarındaki dalgalanmaya bağlı değişkenlik gösteren mercimek üretim miktarı ve üretim alanları yıllar bazında farklılık arz etmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK) verilerine göre 2016 yılında ekilen kırmızı mercimek alanı 2.354.743 dekar, Üretim 345.000 ton ve verim 147 kg/da olarak kayıt altına alınmıştır.

İklim şartları bitki gelişimini direkt etkileyen bir unsur olması sebebiyle birim alan verimliliğine, dolayısıyla rekolteye direkt etki etmektedir. Bu nedenle gezi süresince üretim bölgelerindeki iklim şartları da verimlilik ve rekolte tahmini açısından dikkate alınmıştır.

Meteoroloji genel mudurluğu verilerine göre ekim dönemi olarak sayılan Ekim Kasım aylarında Gaziantep çevresi ve Sanliurfanın Kuzeyi gecmiş yıllara göre hafif kuraklıkla karşılaşmıştır. Diğer bölgelerde ise yağışın düzensiz olmasına rağmen mevsim normallerinde gerçekleşen yağış kaydedilmiştir.

Kış döneminde ise Guneydogu Anadolu bölgesinde yağışların 177 mm ile uzun yıllar ortalaması olan 248 mm nin altında % 28,6 oranında az olduğu tespit edilmiştir. Geçen yıl ise aynı dönemde kaydedilen yağış 204 mm dir. Kış yağışı bakımından en az yağış alan ilimiz Sanliurfa olmuştur. Genelde kar olarak gerçekleşen bu yağışların az olması düşük sıcaklıklardan mercimeğin olumsuz etkilenmesine sebebiyet verebilmektedir.

Sıcaklık olarak değerlendirdiğimizde 2017 kış döneminde Batman geneli, Diyarbakir ve Mardin’in doğusu uzun yıllara göre daha soğuk bir kış geçirmiştir.

Bilgi gelişiminin ve verimin en belirleyici dönemi olan bahar döneminde ise Nisan ayı boyunca 86,5 mm yağış kaydedilmiştir ki bu yağış miktarı uzun yıllar ortalamasından %38 daha fazladır. Geçen yıl nisan ayında gerçekleşen 34,5 mm yağışa nazaran oldukça fazla olan bu yağış miktarı gelişim ve verim bakımından oldukça yeterlidir.

Mayıs ayı içerisinde de kaydedilen yağış 56 mm ile uzun yıllara göre %46 fazla gerçekleşmiştir. Geçen yıl ile karşılaştırıldığında ise %129 artış söz konusudur. Diğer bir ifade ile Mayıs ayı yağışları fazla olmakla birlikte hasatın erken yapıldığı bölgelerde olumsuz etkiye sebep

olabilecek düzeydedir. İller bazında incelendiğinde bahar yağışları Sanliurfanın doğusu, Harran ve kuzeyde Siverek ilçesine doğru diğer bölgelerden daha az yağış almıştır.

İklim verilerini genel olarak değerlendirecek olursak özellikle bahar aylarında kaydedilen yağışlar ile birlikte 2017 mercimek üretim sezonu iklimsel olarak iyi bir yıl geçirmiştir.

Gezi süresince kaydedilen gözlem ve üretim bölgelerindeki durum aşağıda özetlenmiştir;

Gaziantep-Kilis ovası çevresinde mercimek üretiminden nohut üretimine doğru bir geçişin olduğu bariz bir şekilde görülmüştür. Hasatın hemen hemen bitmek üzere olduğu bu bölgede verimliliğin pek iyi olduğu söylenemez 100-120 kg/da olarak tahmin edilen verimliliğin üretim alanlarındaki değişiklik ile birlikte bu bölgede rekolteye olumsuz etki yapacağı düşünülmektedir. Verim düşüklüğünün sebebinin yanma olarak nitelendirdiğimiz sıcakların etkisiyle olduğu kanaati olmuştur. Sonbahar yağışlarının az gerçekleştiği bu kesimde tüm Güneydoğu bölgesi içinde en düşük verimin alınacağı tahmin edilmektedir.

Sanliurfa bölgesinde üretim alanını oluşturan Sanliurfa, hilvan, siverek, karakeci, viranşehir hattında Hilvan ve çevresine kadar üretim alanının ve verimliliğin geçmiş yıllardan az olduğu görülmüştür. Özellikle Akziyaret bölgesine doğru olan alanda fistik bahçelerinin arttığı buna bağlı mercimek üretiminin yavaş yavaş terk edildiği söylenebilir. Hilvan istikametinden Siverek ilçesine doğru üretim alanlarının yoğunlaştığı ve verimliliğin güney kesime göre daha iyi olduğu tespit edilmiştir. İncelenen araziler bazında verim farklılıklarının olduğunda gözlenmiştir. Mevcut farklılığın sonbahar ve kış döneminden kaynaklandığı, bunda da ekimden sonra çıkışların etkili olduğu görülmektedir. Bitki dallanması bakımından dikkat çeken gelişim süreci kuruya ekilen mercimeklerde oldukça belirgindir. Normal gelişim gösteren parsellerde verimliliğin 150 kg/da olacağı tahmin edilirken gelişimin zayıf olduğu parsellerde 100 kg/da civarında verim alınabilmesi mümkündür. Silvan bölgesinde özellikle viranşehir istikametinde gelişimin oldukça iyi olduğu gözlenmektedir. Aynı zamanda geçen yılda verim ve fiyatların iyi olması geçmiş yıllarda Karakeci'den sonra görülmeyen ekim alanlarını genişletmiştir. 170-180 kg/da civarında gerçekleşmesi mümkün olan verimliliğin üretim parselleri bazında bakıldığında tane sayısına göre belirleyici olacağı düşünülmektedir. Bakla içerisinde çift tane olusunun en fazla olduğu bölgelerden biri olması ve incelenen alanlar içerisinde tane iriliğinin daha belirgin olması bu gezi güzergahını en iyi iki bölgeden biri haline getirmiştir. Viranşehir kadar devam eden üretim alanlarındaki artisan %15 civarında olduğunu söylemek mümkündür.

Mardin bölgesi son yıllarda gözlemlendiği üzere üretimin en çok azaldığı bölgedir. Bu yılda uzun yıllara göre az olan üretim alanı kısıtlı bir alanda kalmıştır. Verimliliğin normal seyrinde olacağı on görülen bu bölgede üretimin rekoltenin geçmiş yıllardaki kadar olacağı ifade edilebilir.

Batman bölgesi ise son bir kaç yılda sürekli üretim alanlarında artisan kaydedildiği bir bölgedir. Özellikle hasankeyf den sonra Batman merkez, Beseri, Siirt Kurtalan istikametinde üretim alanlarının fazlalığından bahsedilebilir. Beseri- Kozluk istikametinde bazı köylerde bugday ekim alanı kadar mercimek üretim alanının olduğu dikkat çekici bir husustur. İncelenen alanlarda geçmiş yıllara göre yabancı ot kontrolünün daha iyi yapıldığı, buna bağlı olarak bitki gelişiminin gayet iyi olduğu tespit edilmiştir. Bazı parsellerin veriminin 200 kg/da üzerinde olduğu tespit

edilmistir. Genel olarak degerlendirildiginde ise Batman bolgesinin verimliliginin 180-190 kg/da lara ulasmasi mumkundur. Bir olumsuzluk olarak gozlenen durum Mercimek samanininda degerli oldugu bu bolgede bicildikten sonra patozlanarak hasatin yaygin olmasina ragmen bicimin gec kalmis olmasidir. Artan sicaklik degerlerinin etkisiyle bolgede hasat kayiplarinda artis olma ihtimali yuksektir. Golge genelinde verim artisın dikkat cekici olmasının yanında son birkac yilda tavan seviyelerde ekilisin gerceklestigini de soylemek mumkundur. Inceleme suresince Siverek-Viransehir hattı ile birlikte Batman bolgesi, en verimli iki bolgeyi olusturmaktadır.

Diyarbakir bolgesinde de uretim merkezini olusturan Silvan, Hazro, Bismil hattı rekolteyi belirleyici ozellik tasimaktadır. Ozellikle Silvan'dan Hazro'ya dogru genisleyen uretim alanları Bismil'e kadar devam etmektedir. Diger bolgelere gore daha buyuk parsellerden olusan bu hat boyunca Bitkilerde son yagislara bagli yatma problemleri gozlenmistir. Hasatı zorlastiran yatma probleminin bitki gelismisinin son zamanlarında gercekleşmesi ve tane doldurmanın sonuna dogru yagisların gelmesi olgunluk doneminde olan mercimekler için çok fazla hasat kayiplarına sebep olmayacaktır. Mevcut durumda taneler olgunlastigi için agirlasan mercimek dallarının bukulmesi neticesinde olusan bu durumun en fazla verimliliğe % 5 oranında etki edebilecegi dusunulmektedir. Bolge genelinde fazla tohumlugun kullanilmasida dikkat cekici bir diger husustur. Diyarbakir bolgesinde bicir dover ile hasatin yayginlasmasi, gecikmis gibi gorunen hasat zamanında probleme sebebiyet vermeyecektir. Ayni zamanda uzun yillardir yabancı ot probleminin cozulemedigi bu bolgede bu yilda en fazla yabancı ot probleminin oldugu soylemek mumkundur. Uretim parsellerinde verim farklılıklarının gozlendigide bir diger onemli konudur. Toprak hazirlama ve ekim zamanından kaynaklandigi dusunulen bu durumun iklimle olan iliskisinde asikardir. Silvan cevresinde biraz daha dusuk gorulen verimliliğin Bismil cevresinde 200 kg/da lara yakin olacagi tahmin edilmektedir. Bolge ortalamasi olarak ise 150 kg/da olmasi beklenen bu bolgede hasat zamani oldukca onem arz etmektedir. Gecikecek hasat zamani ve haziran aylarındaki sagnak yagmur gecisleri uretim miktarına direk etki edecek hususlardir.

Genel olarak degerlendirdigimizde;

- Mercimek uretim alanlarında, gecen yıl fiyatların iyi olmasına bagli bir artisın oldugu soylenebilir. Ancak soz konusu artisın Guneydogu bolgesinin kuzey kesiminde olmasi ve nohut uretim alanlarına donusen Guney kesimlerdeki azalis bolge genelinde %5-10 oranı ile ifade edilebilir.
- 2017 yılında verimliliğin gecmis yillardan fazla beklenmesi ve henuz hasatin %15 ler civarında yapilmasi rekolte tahminini zorlastirmaktadır.
- 2016 uretim sezonunda uretilip kis doneminde artan mercimek fiyatları neticesinde tatmin olmayan ureticilerin elinde stok-devir malin oldugu, bunun miktarında 50 bin ton civarında oldugu tahmin edilmektedir.
- Yabancı ot kontrolu bakımından son yıllara gore basarının yuksek olmasi oldukca sevindirici bir durumdur.
- Hastalik zararlı bakımından dikkat ceken herhangi bir durumun olmadigi tespit edilmistir.
- Gecen yıla oranla Tebesirlesme veya beyaz tane olarak nitelendirilen bocek zararının inceleme alanlarında gorulmemis olmasi uretilen mercimeğin kaliteli olacagina isarettir.

- Gaziantep cevresi, Hilvan, Hasankeyf, Silvan bolgesindeki uretimlerin biraz daha zayif, ince taneli olmasina ragmen diger bolgelerde ki uretimlerin daha iri taneli olup futbol tipi islemeye uygun oldugu gorulmustur.
- Bolgesel olarak ozellikle kuruya ekilen mercimeklerde tanelerde yanikligin oldugu ve kabuk renginde beneklenmenin oldugu dikkat cekmektedir.
- En verimli bolgeleri siralayacak olursan Siverek,Batman Bismil olarak genelleme yapmak mumkundur.
- Mercimek fiyatlandirmasinin gecen yil ile benzerlik gostermesi halinde uretim alanlarinda onumuzdeki yillarda da azalmanın olmayacağı düşünülebilir.
- Bahar yağışlarının etkisiyle de bitki boyu oldukça iyidir. Buna bağlı mercimek samanının hem fazla hemde kaliteli olacağını söylemek mümkündür.
- Yabancı ot kontrolüne verilen önemin arttığında, mercimek tarımı bakımından sevindirici bir durumdur. Verime direk etkisi olmayan yabancı ot kontrolünün bitki gelişimine olumlu etkisi, özellikle bitki dallanması ve bitkide bakla sayısına etki ederek verimliliği artırmaktadır.

Tum bu inceleme ve tespitler neticesinde 2016 yilinda 330 bin ton oldugu dusunulen mercimek uretiminin 2017 yilinda %15 artis gostererek 380 bin ton civarinda olacagi tahmin edilmektedir. Fiyat beklentileri nedeniyle 2016 sezonunda satisa arz olmayan yaklaşık 50 bin ton stok-devir mahsulunde oldugu tahmin edildiginde 2017 uretim sezonunda Turkiye'de 420-430 bin ton kirmizi mercimegin pazara arz olmasi beklenmektedir.